ISSN 2409-6415

Електронне науково-практичне фахове видання



2020 / № 74

Журнал східноєвропейського права

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.04.2014 № 455)
ISSN 2409-6415
Журнал східноєвропейського права внесений до HeinOnline

Проблематика: висвітлення результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з актуальних проблем становлення та прагматичного розвитку східноєвропейського права в умовах глобалізаційних викликів

Галузь науки: юридичні науки

Періодичність: щомісячно

Головний редактор: Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної та наукової роботи, ПВНЗ «Університет сучасних знань»

Відповідальний секретар: Соколан Тетяна Сергіївна, кандидат юридичних наук

Члени редколегії: **Мельник Роман Сергійович,** доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка **Янчук Артем Олександрович,** доктор юридичних наук, професор, державний секретар, Міністерство охорони здоров'я, **Кузьменко Оксана Володимирівна,** доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії права, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Личенко Ірина Олександрівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу, Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», **Чорна Вікторія Григорівна,** доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права і процесу, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Губанова Тамара Олексіївна,** доктор юридичних наук, професор, директор, Приватний вищий навчальний заклад «Фінансово-правовий коледж», **Книш Сергій Володимирович,** кандидат юридичних наук, юрисконсульт, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, **доктор Егле Білевічюте,** член Комісії з розгляду адміністративних спорів Литви, професор Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Тома Бірмонтієн,** професор Лабораторії правосуддя, Лабораторії прав людини юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Агне Тваронавічієн,** Лабораторія соціальних технологій, Лабораторія посередництва та сталого розв'язання конфліктів юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса (Вільнюс, Литва)

Адреса редакції: вул. Велика Васильківська, 57/3, м. Київ, Україна, 03150

Тел.: +38 (063) 758 57 24
E-mail: easternlaw.ua@gmail.com
Сайт: http://easternlaw.com.ua

(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 15.04.2014 No. 455)
ISSN 2409-6415
The Journal of Eastern European Law is included in HeinOnline

Issue: lighting the results of basic and applied research, dissertations for the degree of doctor and candidate of sciences on current issues of establishment and pragmatic development of Eastern European law within globalization challenges

Branch of science: jurisprudence

Frequency: monthly

Editor in Chief: Mosondz Serhii Oleksandrovych, doctor of juridical sciences, professor, vice-rector of training and scientific work, the Private Higher Educational Establishment "The University of Modern Knowledge"

Secretary in Charge: Sokolan Tetiana Serhiivna, candidate of juridical sciences

Members of the editorial board: **Melnyk Roman Serhiiovych,** doctor of juridical sciences, professor, head of the Department of Administrative Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, **Yanchuk Artem Oleksandrovych,** doctor of juridical sciences, professor, state secretary, the Ministry of Health, **Kuzmenko Oksana Volodymyrivna,** doctor of juridical sciences, professor, professor of the Department of theory and history of law at the State Higher Educational Establishment "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", **Lychenko Iryna Oleksandrivna,** doctor of juridical sciences, head of the Department of Civil Law and Procedure at the Training and Scientific Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education of Lviv Polytechnic National University, **Chorna Viktoriia Hryhorivna,** doctor of juridical sciences, associate professor, associate professor of the Department of Administrative Law and Proceeding at the State Higher Educational Establishment "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", **Hubanova Tamara Oleksiivna,** doctor of juridical sciences, professor, director at the Private Higher Educational Establishment "Financial and Law College", **Knysh Serhii Volodymyrovych,** candidate of juridical sciences, legal counsel, Lesya Ukrainka Eastern European National University, **Dr. Eglė Bilevičiute,** member at Lithuania Administrative Disputes Commission, professor at the Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Toma Birmontien,** professor at Justice Laboratory, Human Rights Laboratory of Faculty of Law of Institute of Public Law, Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Agne Tvaronaviciene,** Social Technologies Laboratory, Mediation and Sustainable Conflict Resolution Laboratory of Faculty of Law, Institute of Public Law of Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania).

Address of the editorial office: 57/3 Velyka Vasylkivska Street, Kyiv, 03150, Ukraine

Tel.: +38 (063) 758 57 24
E-mail: easternlaw.ua@gmail.com
Website: http://easternlaw.com.ua

ЗМІСТ

Бортняк В.А. Юридичний аналіз контролю Державної фіскальної служби за законністю у сфері податкових відносин…….....7

Волощук О.Т. Основні підходи до розуміння сутності поняття «тероризм» у вітчизняній та зарубіжній юридичній науці.....13

Величко В.О., Сергієнко А.В. Правові та організаційні проблеми діяльності Бюро фінансових розслідувань.....20

Гоцуляк Ю.В. «Загальність» та «договір» як атрибути правового буття у вченні Ж.-Ж. Руссо про народовладдя……27

Ланцедова Ю.О., Кушнір М.М. Сутність, базисні властивості та розмежування девіантної поведінки, примусу та насильства……...34

Ланцедова Ю.О., Яцевич Н.А. Дискусійні питання щодо реалізації принципу презумпції невинуватості у кримінальному провадженні.....42

Лугіна Н. А., Кушнір З.О. Роль прокурора в кримінальному провадженні щодо приватного обвинувачення в умовах реформування органів прокуратури……..51

Вайнагій М.В. Міжнародно-правові засоби та процедури врегулювання міжнародних суперечок…….....58

Сокур Т.А. Предмет умисного введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції……...68

Кізюн О.П. Методологічні основи, засади та принципи дослідження військового злочину, як перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень.....76

Авраменко О.В. Дослідження доказів в адміністративному судочинстві …….82

Сімчук В.П. Адміністративно-правовий статус державної митної служби України в умовах реформування…….87

Костяков І.А. Поняття, сутність та ознаки охоронної діяльності в Україні 93

Подопригора С.В. Щодо проблеми комерційної сексуальної експлуатації дітей в Україні……..100

TABLE OF CONTENTS

V.A. Bortnyak Legal Analysis of the Control of the State Fiscal Service on the Legality in the Sphere of Tax Relations.....7

O.T. Voloshchuk Main Approaches to Understanding the Nature of the Terrorism Concept in Domestic and Foreign Legal Science.....13

V.O. Velychko, A.V. Sergiienko Legal and Organizational Problems of the Financial Investigation Bureau.....20

Yu.V. Hotsuliak "Generality" and "Agreement" as the Attributes of Legal Being in J.J. Rousseau's Doctrine about Democracy.....27

Yu.O. Lantsedova, M.M. Kushnir Essence, Basic Features and Differentiation between Deviant Behaviour, Compulsion and Violence.....34

Yu.O. Lantsedova, N.A. Yatsevych Discussion Issues on Implementation of the Principle of the Presumption of Innocence in Criminal Proceeding.....42

N.A. Lugina, Z.O. Kushnir The Role of the Prosecutor in the Criminal Proceedings on Private Prosecution in the Conditions of Reforming the Prosecutor Bodies.....51

M.V. Vainagii International Legal Means and Procedures for Settlement of International Disputes 58

T.A. Sokur The Article of Deliberate Entry into the Market of Ukraine (Release to the Market of Ukraine) of Dangerous Products.....68

O.P. Kizuyn Methodological Basics, Provisions and Principles for the Study of Military Crime, as the Excess of Military Authority or Official Authority by a Military Official.....76

O.V. Avramenko The Research of Evidence in Administrative Proceedings 82

V.P. Simchuk Administrative and Legal Status of the State Customs Service of Ukraine under Conditions of Reform.....87

I.A. Kostyakov Notion, Essence and Features of Security Activities in Ukraine 93

S.V. Podopryhora On the Issue Regarding Commercial Sexual Exploitation of Children in Ukraine……...100

УДК [34.343]

Лугіна Наталія Анатоліївна –
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Nataliya A. Lugina –
candidate of juridical sciences,
associate professor, assistant professor
of the department of criminal law and criminology
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Кушнір Зоряна Олександрівна –
здобувач першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

Zoriana O. Kushnir –
student of
Education and Research Institute of Law,
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Роль прокурора в кримінальному провадженні щодо приватного обвинувачення в умовах реформування органів прокуратури

У статті визначається роль прокуратури в системі кримінального правосуддя, особливості та процесуальний порядок здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Проаналізовані нові зміни, які вносилися до законодавства України у світлі реформування органів прокуратури, зроблено ґрунтовні висновки, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Ключові слова: *прокурор, кримінальне провадження, приватне обвинувачення, процесуальний порядок , потерпілий.*

В статье определяется роль прокуратуры в системе уголовного правосудия, особенности и процессуальный порядок осуществления уголовного производства в форме частного обвинения. Проанализированы новые изменения, которые вносились в законодательство Украины в свете реформирования органов прокуратуры, сделано основательные выводы, которые имеют как теоретическое, так и практическое значение.

Ключевые слова: *прокурор, уголовное производство, частное обвинение, процессуальный порядок, потерпевший.*

N.A. Lugina, Z.O. Kushnir The Role of the Prosecutor in the Criminal Proceedings on Private Prosecution in the Conditions of Reforming the Prosecutor Bodies

The article defines the role of the Public Prosecutor 's Office in the criminal justice system, the peculiarities and procedural procedure for the execution of criminal proceedings in the form of a private prosecution. New amendments to Ukrainian legislation in the light of the reform of public prosecution bodies have been analysed, and substantive conclusions have been drawn, which are both theoretical and practical.

It has been determined that one of the priorities of Ukraine 's national interests is the integration of our State into the European space. The process of ratification of the Association Agreement between Ukraine and the European Union has become a powerful driving force, in particular, for the domestic prosecutor 's office to

comply with European legal standards. The new vision of the role of the Public Prosecutor 's Office in a democratic society, as well as in the criminal justice system and beyond, is a top priority for our State and should be guided by European standards and the Council of Europe regarding the functioning of the Public Prosecutor 's Office in general and the status of the Prosecutor in particular.

Now the prosecutor is defined as the founder of criminal proceedings: at pre-trial stages he acts as his procedural leader, and at trial - supports public prosecution, contributing to the court, which is an independent and impartial arbitrator, in the decision of the case.

Compliance by the prosecution party with the procedural obligation of pre-trial investigation of a criminal offence in proceedings in the form of private prosecution and the maintenance of public prosecution in court is a guarantee of the realization of the principles of equality, adversary of the parties and freedom in the presentation of their evidence to the court and in the proof of their credibility before the court.

It has been concluded that the maintenance of private charges against victims is carried out only if the prosecutor refuses to maintain public charges. If victims were not charged to implement the provisions of the Council of Europe Convention "On Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence" criminal proceedings were to be closed.

Keywords: *prosecutor, criminal proceedings, private prosecution, procedural procedure, victim.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетів національних інтересів України є інтеграція нашої держави в європейський простір. Процес ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом став потужною рушійною силою, зокрема, щодо відповідності вітчизняної прокуратури європейським правовим стандартам. Нове бачення ролі прокуратури у демократичному суспільстві, а також системи кримінального судочинства і поза ним є головним пріоритетом для нашої держави і в цьому варто орієнтуватися на європейські стандарти та рекомендації Ради Європи щодо функціонування прокуратури в цілому та статусу прокурора зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана тема є не зовсім досліженою та вивченою. Проте деякі праці можна виділити, зокрема В. Вороніна, М. Гошовського, О. Кучинської В. Маляренка, Н. Малярчука, Г.А.Ніколайчука, В. Юрчишина, О. Яновської та інших.

Невирішені раніше проблеми стосуються відсутності єдиного підходу серед науковців щодо питання ролі прокуратури у провадженнях щодо приватного обвинувачення у зв'язку з реформуванням кримінального процесуального законодавства.

Мета статті. Визначити й розкрити сутність, специфіку та особливості прокурора в кримінальному провадженні щодо приватного обвинувачення в умовах реформування органів прокуратури.

Виклад основного матеріалу. Наявна в Україні модель прокурорської діяльності спрямована на забезпечення охорони прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, законності кримінальної процесуальної діяльності слідчих та оперативних підрозділів, що обумовлює широкий спектр повноважень прокурора, якими він наділений у кримінальному провадженні. Чинне кримінально процесуальне законодавство передбачає обов'язок прокурора в організації досудового розслідування, координації проведення процесуальних дій, забезпечення дотримання під час кримінального провадження вимог чинного законодавства, недопущення порушення прав та свобод людини [1, с. 5–6].

У тексті Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи щодо дотримання обов'язків та зобов'язань Україною від 27 вересня 2001 року Асамблея звернула увагу на необхідність виконати зобов'язання нашої держави щодо трансформації ролі та функцій Генеральної прокуратури і у зв'язку з цим закликала органи влади повністю імплементувати реформу Генеральної прокуратури відповідно до принципів і стандартів Ради Європи, маючи на меті скасування наглядових функцій прокуратури, які не відповідають Конституції України і загрожують незалежності судової влади [2].

Крім того, у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року щодо вступу України до Ради Європи зазначено, що одне із зобов'язань, яке

взяла на себе наша держава, полягає у тому, що роль та функції Генеральної прокуратури будуть змінені (особливо щодо здійснення загального контролю за додержанням законності) шляхом перетворення цього інституту в орган, який відповідатиме принципам Ради Європи [3].

У Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки (розділ 2), схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, було звернено увагу на «приведення повноважень та діяльності органів прокуратури до європейських стандартів» [4].

Із ухваленням нового Закону України «Про прокуратуру» 14 жовтня 2014 року, була започаткована кардинальна реформа органів прокуратури, яка стосувалася як її функцій (скасування «загального нагляду»), так і організаційного устрою, зокрема реорганізації системи прокуратури, запровадження прокурорського самоврядування, зміни порядку добору та притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів тощо.

Наразі прокурор визначається як фундатор кримінального провадження: на досудових стадіях він виступає його процесуальним керівником, а на судових – підтримує публічне обвинувачення, сприяючи суду, який є незалежним і неупередженим арбітром, у вирішенні справи.

Статтями 129, 131–1 Конституції України передбачено, що конституційною функцією прокурора і засадою судочинства є підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді [5].

Разом з цим, статтею 22 Закону України «Про прокуратуру» передбачено, що прокурор підтримує державне обвинувачення в судовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, користуючись при цьому правами й виконуючи обов'язки, передбачені Кримінально процесуальним кодексом України (далі – КПК України) [6].

Так, Керівні принципи ООН щодо ролі обвинувачів передбачають, що обвинувачі відіграють активну роль у кримінальному провадженні, включаючи обвинувачення, і, коли це дозволяється законом або відповідає місцевій практиці, в розслідуванні злочину, нагляді за законністю цих розслідувань, нагляді за виконанням рішень суду та здійсненні інших функцій як представників інтересів держав (п. 11) [7].

У Рекомендації (2000) 19 Комітету Міністрів державам–членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя зазначено, що прокурори в усіх системах кримінального правосуддя вирішують питання про відкриття або продовження кримінального переслідування; підтримують обвинувачення в суді; можуть оскаржувати або вносити апеляційні подання на всі або деякі судові рішення [8].

Отже, термінологія Конституції України та галузевого кримінального процесуального законодавства відрізняється визначенням такої функції прокуратури, як підтримання обвинувачення в суді.

Однак, захист інтересів особи та суспільства, які постраждали під час вчинення кримінального правопорушення, що визначено ст. 2 КПК України як завдання кримінального провадження, є основною метою діяльності органів прокуратури, яку закріплено в Конституції України як підтримання публічного обвинувачення в суді. Такий підхід безумовно корелює з сучасними тенденціями розвитку правової держави та принципом верховенства права.

Водночас, термінологічна колізія в частині конституційно–правового та галузевого визначення функції прокуратури може бути пояснена гармонізацією конституційно–правового регулювання функціонування органів прокуратури з відповідними міжнародними стандартами.

Так, згідно з п. 12 Керівних принципів ООН щодо ролі обвинувачів, прийнятих восьмим Конгресом ООН з профілактики злочинності і поводження з порушниками (27 серпня – 7 вересня 1990 р.), при виконанні своїх обов'язків обвинувачі захищають державні інтереси, діють об'єктивно, належним чином враховують положення підозрюваного та жертви і звертають увагу на всі обставини, що мають відношення до справи, незалежно від того, вигідні або невигідні вони для підозрюваного. Тож, державні інтереси з огляду на концепцію загального інтересу, прав і свобод людини, по суті є тотожними публічним інтересам [7].

Відповідно до п. 1 Рекомендації REC (2000) 19 Комітету Міністрів державам–членам

«Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції» (Ухвалена Комітетом Міністрів 6 жовтня 2000 року на 724–му засіданні заступників міністрів) «Публічні обвинувачі» – це державний орган, який від імені суспільства й у суспільних інтересах забезпечує правозастосування в разі, якщо порушення закону має наслідком кримінальне покарання, з урахуванням, з одного боку, прав особи, а з другого – потрібної дієвості системи кримінальної юстиції [8].

Зважаючи на визначення приватного обвинувачення як інституту кримінального процесуального права, спрямованого на захист суто особистих інтересів потерпілого, такий вид обвинувачення не може бути ототожнений із публічним, в тому числі, державним обвинуваченням.

Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення, як свідчить зміст глави 36 КПК України, має особливість стосовно початку такого провадження та його завершення. Жодних інших особливостей кримінального провадження у формі приватного обвинувачення ані главою 36 КПК України, ані іншими положеннями КПК України не передбачено. Тобто, після того, як кримінальне провадження розпочато за заявою потерпілого про вчинення кримінального правопорушення, що міститься у переліку таких правопорушень у ст. 477 КПК України, задіюється державно–владний ресурс органів досудового розслідування та прокуратури, який слугує подальшою рушійною силою здійснення досудового розслідування та підтримання обвинувачення під час судового розгляду.

Таким чином, визначений КПК України процесуальний порядок здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення за своєю правовою природою є приватно–публічним різновидом кримінального провадження і його варто розглядати як диференціацію форми такого провадження у межах загальної його форми, врегульованої КПК України.

Обвинувачення може підтримуватися потерпілим та/або його представником лише у випадках передбачених ч. 3 ст. 338 КПК України (зміна прокурором обвинувачення в суді) та ч. 2 ст. 340 КПК України (відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення). Такий висновок корелює з п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України щодо віднесення до сторони обвинувачення потерпілого, його представника та законного представника тільки у випадках, установлених КПК України, та з п. 4 ч. 3 ст. 56 КПК України, згідно з яким під час судового провадження потерпілий має право підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення [9].

Водночас, ч. 5 ст. 340 КПК України передбачає, що у випадку висловлення потерпілим згоди на підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення [9].

Тлумачення норм КПК України в їх системному зв’язку дозволяє дійти висновку про те, що варто розрізняти поняття «кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення» та «підтримання потерпілим приватного обвинувачення».

Якщо під «кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення» слід розуміти провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень, з числа перелічених у ч. 1 ст. 477 КПК України та здійснюється в загальному порядку, передбаченому КПК України, то підтримання потерпілим приватного обвинувачення здійснюється лише у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Тобто, кримінальне провадження, здійснюване на підставі ч. 5 ст. 340 КПК України, є окремою формою кримінального провадження, особливостями якої є: 1) підтримання обвинувачення потерпілим в суді; 2) відмова потерпілого, а у випадках, передбачених КПК України, його представника від обвинувачення, є безумовною підставою для закриття кримінального провадження (ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України) [9].

Чинне кримінальне процесуальне законодавство встановлює, що судовий розгляд кримінального провадження здійснюється за обов’язкової участі сторін кримінального провадження, крім випадків, передбачених КПК

України (ч. 2 ст. 318 КПК України). Відповідно до ч. 3 ст. 36 КПК України, участь прокурора в суді є обов'язковою, крім випадків, передбачених КПК України (таким випадком є відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення). Частина 2 ст. 318 та ст. 324 КПК України також не містять винятків, за яких участь прокурора була б не обов'язковою, так само як не містить таких винятків і глава 36 КПК України, яка встановлює порядок здійснення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Крім того, ст. 5 Закону № 1697–VII закріплює положення, що функції прокуратури України здійснюються виключно прокурорами.

Виконання стороною обвинувачення процесуального обов'язку щодо досудового розслідування кримінального правопорушення у провадженнях у формі приватного обвинувачення та підтримання державного обвинувачення у суді є гарантією реалізації засад рівності, змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні їх переконливості перед судом, передбачених ст. 22 КПК України.

Також, чинним КПК України не урегульований процесуальний порядок передання матеріалів кримінального провадження від прокурора до потерпілого у справах приватного обвинувачення з метою надання їх суду для дослідження та ухвалення законного, обґрунтованого та мотивованого судового рішення. Відтак втрачається сенс збирання доказів прокурором у стадії досудового розслідування.

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) вважає, що в тих випадках, коли усне слухання справи оцінюється як сприятливий фактор для судового рішення за «будь–яким кримінальним обвинуваченням» особи і в тих випадках, коли, отримавши адекватну можливість бути присутнім на судовому засіданні, захист не відмовився від неї, то присутність в суді прокурора, як правило, є необхідним, щоб уникнути законних сумнівів, які можуть виникнути щодо неупередженості суду (рішення ЄСПЛ у справах «Карелін проти Росії», заява № 926/08, п.76; «Озеров проти Росії», заява № 64962/01, пп. 52–54).

Виходячи з викладеного вище, відсутність прокурора під час судового розгляду кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, свідчить: 1) про відсутність сторони обвинувачення (адже, потерпілий згідно з главою 36 КПК України не уповноважений підтримувати обвинувачення, а враховуючи його правовий статус, він і фактично неспроможний ефективно здійснювати збирання доказів та підтримувати обвинувачення самостійно); 2) про порушення засад рівності, змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 3) про відсутність балансу приватних та публічних інтересів у таких кримінальних провадженнях.

У зв'язку з цим, участь прокурора у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення є додатковою правовою гарантією забезпечення прав потерпілого у кримінальному провадженні, а також сприяє повному, всебічному та об'єктивному розгляду справи.

Аналізуючи зміни, які вносилися до законодавства України у світлі реформування органів прокуратури. Варто, звернути увагу на зміни, що були внесені до ст. 477 КПК України. Зокрема Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року № 2227–VIII було доповнено пункт 1 ч. 1 ст. 477 КПК України посиланням на:

1) нові статті, які у змісті КК України з'являються з набуттям чинності цим законом – ст. 126–1 КК України (домашнє насильство) та ст. 151–2 КК України (примушування до шлюбу);

2) ст. 134 КК України (незаконний аборт або стерилізація). Цим законом внесено зміни не лише до назви та змісту ст. 134 КК України. Цю статтю включено до переліку кримінальних проваджень, що здійснюються у формі приватного обвинувачення;

3) ч. 1 ст. 153 КК України (сексуальне насильство), посилання на яку (ч. 1 ст. 153 КК (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом)) до змін містилося у п. 2 ч. 1 ст. 477 КПК України та було обтяжене додатковою умовою «якщо воно було вчинене чоловіком (дружиною) потерпілого».

Окрім цього, виключено пункти 2 і 3 ч. 1 ст. 477 КПК України, а разом із ними з переліку кримінальних проваджень, що здійснюються у формі приватного обвинувачення, виключено вказівку на 21 статтю Особливої частини кримінального закону, з яких значна частина кримінальних правопорушень, визначених у наведених нормах, не належить до злочинів, пов'язаних з домашнім насильством.

Якщо відмова від обвинувачення у кримінальних провадженнях приватного обвинувачення надійшла до 10 січня 2019 року, вона, з огляду на положення ст. 5 КПК, має бути розглянута згідно з положеннями КПК України, чинними на момент початку дії (відмови від обвинувачення), та відповідно кримінальне провадження має бути закрито. У такому ж порядку має розглядатися відмова потерпілого від обвинувачення, яка надійшла 11 січня 2019 року або пізніше, однак згідно з штампом відділення поштового зв'язку була подана до 11 січня 2019 року включно.

Щодо ролі прокурора як публічного обвинувача, Велика палата Верховного суду у постанові № 404/6160/16–к від 26.06.2019 року визначила особливості приватного та публічного обвинувачення, а також роль прокуратури у кожному з них, а саме:

1) «участь прокурора у судовому розгляді кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, врегульованому приписами глави 36 КПК України, відноситься до функції підтримання публічного обвинувачення;

2) встановлений главою 36 КПК України процесуальний порядок здійснення кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за правовою природою є приватно–публічною формою обвинувачення і не виключає повноважень прокурора щодо здійснення ним функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання державного обвинувачення в суді, крім повноваження ініціювати кримінальне провадження за відсутності заяви потерпілого про злочин;

3) участь прокурора під час судового розгляду кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення як гарантія забезпечення засад рівності та змагальності, а також захисту прав та законних інтересів потерпілого, є обов'язковою, крім випадку, коли прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, а потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді (ч. 5 ст. 340 КПК України)».

Висновки. Таким чином, підтримання потерпілим приватного обвинувачення здійснюється лише у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення. У разі відмови потерпілим від обвинувачення до набрання чинності Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» кримінальне провадження підлягало закриттю відповідно до ч. 284 КПК України. Однак, у зв'язку із внесеними змінами до КПК України якщо таке кримінальне провадження пов'язане з домашнім насильством, то воно підлягає подальшому досудовому розслідуванню та судовому розгляду, а стороною обвинувачення у даному випадку буде прокурор.

Список використаних джерел:

1. Ніколайчук Г.А. Повноваження прокурора та їх реалізація у судовому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. львів. 2019. 262 с.
2. Остаточний текст резолюції ПАРЄ щодо дотримання обов'язків та зобов'язань Україною від 27.09.01 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ show/994_156 (дата звернення 19.02.2020).
3. Висновок № 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи (Страсбург, 26 вересня 1995 року. Гавана, Куба, 27 серпня – 7 вересня 1990 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_590 (дата звернення 19.02.2020).

4. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/276/2015 (дата звернення 19.02.2020).
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96–%D0%B2%D1%80 (дата звернення 19.02.2020).
6. Закон України «Про прокуратуру». 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697–18 (дата звернення 19.02.2020).
7. Керівні принципи щодо ролі обвинувачів. Прийнято восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поводження з правопорушниками. Гавана, Куба, 27 серпня – 7 вересня 1990 року). Електрон. аналог друк. вид. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ show/995_859 (дата звернення 14.04.2019).
8. Роль прокуратури в системі кримінального правосуддя: Рекомендації Rec. 2000 (19) Комітету Міністрів Ради Європи від 06.10.2000, ухвалені на 724–му засіданні заступників міністрів. Committee of Ministers: Офіційний сайт. URL: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?R (дата звернення 19.02.2020).
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651VI. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651–17/page (дата звернення 19.02.2020).

References:

1. Nikolaichuk H.A. Povnovazhennia prokurora ta yikh realizatsiia u sudovomu provadzhenni: dys. ... kand. yuryd. nauk. lviv. 2019. 262 s.
2. Ostatochnyi tekst rezoliutsii PARIe shchodo dotrymannia obov'iazkiv ta zobov'iazan Ukrainoiu vid 27.09.01 r. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ show/994_156 (data zvernennia 19.02.2020).
3. Vysnovok № 190 (1995) Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy shchodo zaiavky Ukrainy na vstup do Rady Yevropy (Strasburh, 26 veresnia 1995 roku. Havana, Kuba, 27 serpnia – 7 veresnia 1990 roku. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_590 (data zvernennia 19.02.2020).
4. Stratehiia reformuvannia sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015–2020 roky, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 20.05.2015 r. № 276/2015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/276/2015 (data zvernennia 19.02.2020).
5. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96–VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96–%D0%B2%D1%80 (data zvernennia 19.02.2020).
6. Zakon Ukrainy "Pro prokuraturu". 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697–18 (data zvernennia 19.02.2020).
7. Kerivni pryntsypy shchodo roli obvynuvachiv. Pryiniato vosmym Konhresom Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii z profilaktyky zlochynnosti i povodzhennia z pravoporushnykamy. Havana, Kuba, 27 serpnia – 7 veresnia 1990 roku). Elektron. analoh druk. vyd. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/ show/995_859 (data zvernennia 14.04.2019).
8. Rol prokuratury v systemi kryminalnoho pravosuddia: Rekomendatsii Rec. 2000 (19) Komitetu Ministriv Rady Yevropy vid 06.10.2000, ukhvaleni na 724–mu zasidanni zastupnykiv ministriv. Committee of Ministers: Ofitsiinyi sait. URL: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?R (data zvernennia 19.02.2020).
9. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651VI. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651–17/page (data zvernennia 19.02.2020).